

Ratapinyada de ferradura grossa,

Rhinolophus ferrumequinum
Família Rhinolophidae

Per David García i Gemma Carrasco

Fotos: David García

Com és?

És una de les ratapinyades més grans present a les Balears i un dels majors rinolòfids d'Europa. La seva envergadura és d'uns 40 centímetres i té un pes que es troba al voltant dels 24 grams. Presenta unes singulars excrescències cutànies que envolten els orificis nasals, formades per làmines carnosos en forma de ferradura oberta cap amunt. Aquests quiròpters emeten els ultrasons a través dels orificis nasals, emprant els plecs del musell a manera d'antena parabòlica amb la qual dirigeixen el so. Els ultrasons es caracteritzen per una llarga freqüència constant al voltant de 81 kHz, seguida d'una altra més curta de freqüència en declivi. Les orelles són amples a la base, acaben en punta en l'extrem i es poden moure per separat.

El pelatge és llarg i dens, el dors d'un marró fosc, i el ventre de color més clar, entre blanc grisenc i blanc groguenc. A l'igual de la resta de les espècies de la família dels rinolòfids presents a les Balears, els joves mostren un pelatge gris durant els dos primers anys de vida. Les ales amples i arrodonides els permeten un vol lent i amb una gran capacitat de maniobra. S'emboliquen completament amb les membranes alars durant la hibernació i també durant la letargia diürna.

Quins són el seus costums?

És una espècie típicament cavernícola a les illes, però també sol emprar edificacions, mines i búnquers. És molt gregari, tant en el període reproductor com durant la hibernació.

Els refugis de cria són càlids i s'ocupen a partir del maig. La colònia es dispersa, després de l'emanipació dels joves, a finals d'agost. En aquest període es produeix una segregació sexual completa entre els adults, encara que en algunes colònies també poden aparèixer alguns mascles.

Durant el període d'hibernació escull refugis relativament estables, amb temperatures òptimes entre 7 i 11°C, on formen tot tipus d'agregacions, des d'individus aïllats a grups compactes on es junten ambdós se-

Ratapinyada de ferradura grossa. Es pot veure el perfil de l'estructura de plecs nasals característica del gènere.

xes. A les Balears és habitual veure'l associat durant l'època de cria amb altres espècies com la ratapinyada d'orelles dentades (*Myotis emarginatus*) i la ratapinyada de cova (*Miniopterus schreibersii*).

Les femelles comencen a criar al tercer o quart any de vida, mentre que els mascles aconseguixen la maduresa sexual als dos anys. Les còpules comencen a la tardor, encara que poden produir-se també en ple hivern. Les femelles tenen una única cria, a principis d'estiu. Per transportar-la durant els primers dies, presenten unes falses mames inguinals que faciliten que la cria s'hi agafi.

La ratapinyada de ferradura grossa és ubiqüista, amb una gran plasticitat per adaptar-se a diferents medis on hi hagi disponibilitat de preses i que ofereixi refugis apropiats. No obstant això, prefereix zones arbrades i arbustives obertes, pròximes a masses d'aigua. A les àrees d'alimentació, normalment properes als seus refugis, utilitza posadors per detectar les preses i llançar-se sobre elles. S'alimenta generalment de coleòpters i lepidòpters, i se'n du les preses més grans als refugis nocturns per devorar-les.

A quines illes la podem trobar?

Es distribueix per Mallorca, Menorca i Formentera. A aquesta darrera illa va ser redescoberta fa uns anys, ja que per un temps n'havia estat considerada extinta. A l'illa d'Eivissa està extingida i és absent a Cabrera.

Les principals colònies es troben a Menorca, on es coneixen només tres colònies de cria. A Menorca es tracta d'una espècie comuna i és normal trobar exemplars aïllats en les cavitats i mines, mentre que a la resta de l'arxipèlag és escassa.

Les seves amenaces i mesures per a la protecció

El marcat gregarisme de l'espècie la fa molt vulnerable a les perturbacions en els seus refugis. Les molèsties a les colònies i la disminució en la disponibilitat de refugis artificials constitueixen els principals factors en la rarefacció d'aquesta espècie a les illes. En l'actualitat els principals refugis de cria i d'hivernada pateixen una forta pressió per visitants i es-

peleòlegs. D'altra banda, la transformació del paisatge i els canvis d'ús del sòl a les illes causen una reducció de les àrees d'alimentació de la ratapinyada grossa de ferradura. Les poblacions d'aquesta espècie han patit una forta regressió, especialment a Mallorca, on comença a ser una espècie rara, i ja és una de les ratapinyades més amenaçades.

Les principals mesures necessàries per garantir la conservació d'aquesta espècie passen per protegir tots els refugis utilitzats per criar i hivernar, com també posar en marxa accions per restringir-hi les visites, com són els tancaments perimetrals en els refugis. La ratapinyada grossa de ferradura està catalogada com a Vulnerable en el Catàleg Espanyol d'Espècies Amenaçades (CEEa) i recentment s'ha aprovat el Pla de recuperació de la ratapinyada de peus grans *Myotis capaccinii* i de conservació de quiròpters cavernícoles de les illes Balears, on s'inclou a aquest rinolòfid. •

Durant la letargia formen grups petits d'individus dispersos.

Durant l'època de cria poden formar grups compactes, a vegades amb altres espècies. A la foto, grup de ratapinyades de ferradura grosses, i un petit grup de ratapinyades d'orelles dentades *Myotis emarginatus* (abaix a la dreta).